

**ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE – FAKULTA
ARCHITEKTURY**

**CZECH TECHNICAL UNIVERSITY IN PRAGUE, FACULTY OF
ARCHITECTURE**

Doc. ing. arch. akad. arch. VÁCLAV GIRSA

**SOUBOR PRACÍ OBNOVY A RESTAUROVÁNÍ
ARCHITEKTONICKÝCH PAMÁTEK ZA OBDOBÍ 1996 – 2006**

**COMPENDIUM OF REALISATIONS OF ARCHITECTURAL
HERITAGE PRESERVATION DURING 1996-2006**

Summary

The contribution is devoted to a set of accomplishments – an architectonic work thematically oriented at the field of conservation of monuments. It reminds of the fact that the care for building and architectonic monuments is a complicated process with the culmination that is, undoubtedly, of creative nature of specific character.

From the point of view of typological classification included into the accomplishments of the studio may be an extensive register of historic architecture: ruins of castles, castles, chateau areas, municipal fortifications, sacral buildings (churches, chapels, monasteries and bell towers), burghers' houses, town halls, historic gardens, including their equipment (aviaries, fountains, garden pavilions, orangeries, etc.), bridges and also village buildings (farmsteads, estates, etc.). From the point of view of approach to the conservation of monuments, in the authors' accomplishments it is possible to find practically all categories of types of interventions and presentation of historic structure, when the key theme is the “restoration of architectonic work”. The studio has been devoted to the problems of restoration of buildings in a concentrated manner and with major intensity since the beginning of the 90's of the 20th century already, as well as to the wider popularization of that idea.

The contribution stresses that the selection of approach to the conservation and presentation of each historic building always ensues from the complex multi-disciplinary assessment of the preserved organism, the role of the architect-specialist in the process of conservation of building works is applied in an essential manner at the conception, coordination, organizational and specifically creative and integration phases.

In connection with the awareness of the significance of preparation of specialists for the field of monuments care outlined in the final part are the main principles for making education of monuments care specialists at the Faculty of Architecture of the Czech Technical University.

Despite the fact that it is a highly multi-disciplinary specialization, the architect should be one of the first ones in the rank of the actors who are connected both by the summary of deep knowledge and, first of all, by the feeling of responsibility for the protection of qualities of historic environment.

Souhrn

Příspěvek je věnovaný souboru realizací - architektonickému dílu, tématicky zaměřenému na oblast péče o stavební a architektonické památky. Obnova památek je složitým procesem s vyvrcholením, jež má neoddiskutovatelně tvůrčí povahu, byť specifického charakteru.

Za situace, kdy se urychluje rozvoj moderních technologií a začíná ve stavebnictví převažovat montážní způsob kompletace staveb, není reálné do rutinního profesního rejstříku architekta zahrnout i rozsáhlé speciální požadavky, podmiňující efektivní a kvalitní činnost v oboru péče o památkový fond. Úvodem je proto zdůrazněna úloha architekta specialisty v procesu obnovy stavebních děl minulosti a zásadní význam jeho role koncepční, koordinační, organizační i specificky tvůrčí a integrační. Z hlediska typologického zařazení lze zahrnout do realizací atelieru obsáhlý rejstřík historické architektury: zříceniny hradů, hrady, zámecké areály, městská opevnění, sakrální stavby (kostely, kaple, kláštery a zvonice), měšťanské domy, radnice, historické zahrady včetně jejich výbavy (voliéry, fontány, zahradní pavilony, oranžerie apod.), mosty, ale také vesnické stavby (usedlosti, statky apod.).

Z hlediska přístupu k obnově památek je v autorských realizacích možno nalézt prakticky všechny kategorie typů zásahů a presentace historické struktury: konzervační obnovu a restaurování architektonického díla, restituci starších stavů, korektivní obnovu, udržovací a stabilizační opravy, transformace architektury, řešení novotvaru. V rámci presentování autorského díla je objasněn specifický přístup, který vychází z přesvědčení že architektonické dílo jako celek je hodné mimořádné pozornosti, přičemž je nutné uplatňovat kvalifikovaný přístup ke všem součástem stavební struktury bez rozdílu. Na klíčové téma jímž je „restaurování architektonického díla“ je soustředěna pozornost atelieru od počátku 90.let 20.století s velkou intenzitou, stejně tak jako širší popularizaci této myšlenky. Příspěvek zdůrazňuje, že volba přístupu ke každé historické stavbě vždy vychází z komplexního posouzení dochovaného organismu - z vyhodnocení celkové kulturně historické hodnoty stavu objektu před obnovou, včetně zohlednění fyzického stavu památky a širších souvislostí.

V souvislosti s vědomím významu přípravy odborníků pro oblast památkové péče jsou v závěrečné stati nastíněny hlavní zásady pro zefektivnění výchovy odborníků památkové péče na FA ČVUT.

Přestože se jedná o svrchovaně multidisciplinární obor, architekt by měl být jeden z prvních v řadě těch aktérů které spojuje jak souhrn hlubokých znalostí, tak především pocit zodpovědnosti za ochranu kvalit historického prostředí.

Klíčová slova: Architektura, kulturní dědictví, ochrana památek, konzervace

Keywords: Architecture, cultural heritage, preservation, conservation

České vysoké učení technické v Praze

Název: Soubor prací obnovy a restaurování architektonických památek

Autor: Doc. ing. arch. akad. arch. Václav Girsá

Počet stran: 34

Náklad: 150 výtisků

© Václav Girsá, 2007

ISBN 978-80-01-

Obsah

1. Úvod	6
2. Cíle a východiska pro tvůrčí činnost v oboru.....	7
3. Výběr realizací ateliéru s ohledem na odlišné přístupy a typy presentací památkových objektů	8
3.1 Konzervace, konzervační obnova.....	9
3.2 Restaurování architektury	12
3.3 Rekonstrukce a restituce starších stavů	16
3.4 Reparační úpravy	21
3.5 Preventivní péče.....	23
3.6 Reduktivní modernizace.....	23
3.7 Vznik novotvaru	24
4. Pedagogický přesah.....	25
5. Závěr	28
6. Literatura	29
7. Odborné Curriculum vitae.....	33

1. Úvod

Kvalifikovaná péče o stavební památky je podmíněna efektivitou vzájemně provázaných specifických průzkumových, koncepčních, projektových, stavebních, restaurátorských a dalších činností, vyžadujících účinnou spolupráci odborníků řady profesí. Obnova památek představuje obor výrazně multidisciplinární povahy se specifickou úlohou architekta.

Za situace, kdy se urychluje rozvoj moderních technologií a ve stavebnictví začíná převažovat montážní způsob kompletace staveb, není reálné do rutinního profesního rejstříku architekta zahrnout i rozsáhlé speciální požadavky, podmiňující efektivní a kvalitní činnost v oboru péče o památkový fond. Úloha architekta specialisty v procesu obnovy stavebních děl minulosti má nejenom zásadní význam koncepční, koordinační, organizační; prvořadě jde o roli specificky tvůrčí a integrační, v níž je architekt nezastupitelný. Je omylem spoléhat na to, že vzniknou kvalitní díla památkové obnovy pouze jako výsledek úředního postupu s mechanickým uplatňováním metodických pouček a obecně platných zásad památkové péče, nebo předpokládat, že kvalitní díla obnovy (charakteristická maximálním respektem k hodnotovému potenciálu chráněného díla) mohou vzniknout dle koncepcí a projektů utilitárních projektantů, nebo architektů, kteří se tématem obnovy zabývají pouze okrajově.

Výsledky současné praxe nezřídka odrážejí legislativně zakotvený velmi rozporuplný, nesprávný přístup k památkám, striktně odlišujíc stavební podstatu jako věc méně hodnotnou (se stavební podstatou může zacházet libovolná stavební firma a to i zcela nezkušená) – od prvků, mající povahu uměleckého díla či umělecko řemeslný charakter (jejichž ošetření vyžaduje účast restaurátorů, stvrzenou příslušnými licencemi). Spoléhat proto na to, že památce zůstane zachován hodnotový potenciál tím, že vyčleněným prvkům historického díla, kterým byla přiznána umělecké hodnota bude věnována nejvyšší odborná pozornost, přičemž stavební struktura bude ošetřena běžnou stavební činností, dnes již nelze. Je zřejmé, že je nutné vytvořit takové podmínky, aby stavební struktura historického díla byla ošetřena jako celek s největší odbornou erudicí a citlivostí.

V kontextu se současnými trendy je zřejmé, že tradiční, dříve běžné, rutinou zvládané prostředky realizace stavební obnovy historického fondu a jeho údržby (tradiční materiály, technologie a řemeslné postupy) postupně a velmi rychle zanikají. To potvrzuje i současná praxe, neboť do obrazu historického prostředí jsou vnášeny stále ve větším měřítku kontrastní stereotypy, jež vznikají nevhodnými úpravami vzácných památek. Ty nepřispívají k historické věrohodnosti a představují pro autenticitu památek a uchování historického milieu naší země stále vážnější nebezpečí.

Každé stavební dílo minulosti má vždy svoji hodnotu, vzácnou atmosféru, kterou je zapotřebí rozpoznat, chránit a umožnit její kultivovanou presentaci smysluplným oživením. Proto je pro existenci památky tolik důležitá volba

odpovídajícího využití. Forma využití vytváří na jedné straně bariéru znehodnocení památky a umožňuje její důstojnou presentaci, na straně druhé jsme nezdědky toho, jak nové využití může vést k devastaci až zániku památky. Z hlediska výběru funkce je důležité splnění tří základních kritérií: přiměřenost typu funkce, přiměřenost objemu funkce a perspektivní neměnnost využití.

2. Cíle a východiska pro tvůrčí činnost v oboru

Práce atelieru se soustřeďuje výlučně a s plnou intenzitou na široké téma obnovy architektonických děl minulosti. Velký důraz je kladen na ověření reálnosti ohleduplného přístupu k památce i na veškeré možnosti docílení přesvědčivější presentace památek, s důrazem na výtvarný aspekt celistvé presentace a respektování hodnoty stáří. Zcela se ztotožňujeme s tím, že architektonické památky je nutné setrvale chránit a pietně udržovat v maximálně autentickém stavu. Jsme bytostně přesvědčeni, že tomuto požadavku není bariérou (při citlivém přístupu) nové využití památky, pokud je vhodně zvolené smysluplné.

Velkou pozornost věnuje atelier předprojektové přípravě. Významným předpokladem pro smysluplnou koncepční a projektovou práci je vždy podrobné seznámení s památkou (její historií, proměnami, strukturou a celkovým ustrojením v širších souvislostech).

Zpracování koncepčního materiálu i projektů předchází vždy podrobná inventarizace, zahrnující zdokumentování a vyhodnocení kompletní výbavy stavby a jeho ustrojení. Atelier je již dlouhodobě průkopníkem při prosazování inventarizace prvků. V hledání maximálně šetrného řešení úpravy památky sledujeme na jedné straně hledisko úspornosti, na druhé straně velmi intenzivně prosazujeme nejvyšší náročnost kvalifikovaného ošetření. Jsme přesvědčeni o opodstatněnosti korektivních zásahů, zejména v případech nezbytnosti napravit škody, způsobené nepoučenými či brutálními úpravami památek v posledních desetiletích. Záleží nám na tom, aby i po našem zásahu zůstala památka plnohodnotným dílem, přičemž velkou pozornost věnujeme důstojné presentaci, celkovému vzhledu památky.

Zcela výjimečnou pozornost (z hlediska posuzování dnešní praxe v oboru) věnujeme technologické přípravě a zejména pak vlastní realizaci, kdy dostává dílo skutečnou a definitivní podobu. Autorský dozor tvoří více než 60 % času, který je věnován každé akci. Finální podobu úpravy památky je vždy nutné tvořit či korigovat na místě až při vlastní realizaci. Teprve po vybudování lešení je možné upřesnit poznání podrobným průzkumem. Prakticky vždy je nutné reagovat na nové nálezy a odhalené skutečnosti.

Zvažování úpravy každého detailu je důležité nejen pro zajištění citlivosti k památce, ale významně se týká výtvarného zvládnutí celkového obrazu památky, seskládaného v syntéze z dílčích, vzájemně provázaných komponentů.

V složité situaci současnosti, kdy se postupně vytrácí řemeslná dovednost a rutinérství tradičního stavitelství je nutné vždy podrobně seznámit aktéry realizace s požadovanými nároky na materiálové, technologické a řemeslné provedení. Usilujeme o to, aby firma (i každý řemeslník) projevila osobní zájem na kvalitě výsledku. Úzký kontakt se stavbou a jejími realizátory omezuje riziko poškození památky a redukuje nedorozumění a četnost nevydařených zásahů. Práce na stavbě nám zároveň přináší řadu důležitých poučení, poznatků. Nové zkušenosti získáváme ověřovacími zkouškami, přebíráním podnětů a četnými diskuzemi s mistry svého oboru, kolegy i spolupracovníky. Vždy úzce spolupracujeme s památkáři, uměleckými historiky, restaurátory, technologi i řadou dalších specialistů.

Jsmě přesvědčeni, že úspěšnost zvládnutí ohleduplné památkové obnovy, o to více s uplatněním restaurátorské metody posunuté do měřítká celé stavby (kategorie patrně nejcharakterističtější pro naši práci), je podmíněna nejen kvalifikovaností zúčastněných partnerů, ale především vůlí celého širšího kolektivu, který musí na procesu obnovy participovat aktivně, zodpovědně a vždy s citovým vztahem k památce. Obnovu památky chápeme vždy jako týmové dílo, provázené četnými diskuzemi, mnohými nejistotami i slepými uličkami, kde každý podle svých zkušeností přispívá k tomu, aby bylo docíleno přesvědčivého výsledku s minimálním úbytkem hodnotového potenciálu chráněné struktury.

Způsob, jakým se zachází s historickým odkazem minulosti není věcí privátní či úzce skupinovou, ale je součástí velké zodpovědnosti - s ohledem veřejnému zájmu chránit historický odkaz minulosti. Obnova stavebního díla minulosti by měla být vždy nedílnou součástí památkové péče, odrazem jeho metodiky a teoretických východisek. Průběh a výsledky každého zásahu do památky by měly být evidovány, dokumentovány a pečlivě archivovány jako důležitý historický pramen pro příští generace. Proto věnujeme setrvale značnou pozornost odborné publikační činnosti a široké presentaci práce našeho atelieru.

3. Výběr realizací atelieru s ohledem na odlišné přístupy a typy presentací památkových objektů

Z hlediska typologického zařazení lze zahrnout do realizací atelieru obsáhlý rejstřík historické architektury: zříceniny hradů, hrady, zámecké areály, městská opevnění, sakrální stavby (kostely, kaple, kláštery a zvonice), měšťanské domy, radnice, historické zahrady včetně jejich výbavy (voliéry, fontány, zahradní pavilony, oranžérie apod.), mosty, ale také vesnické stavby (usedlosti, statky apod.). Častým tématem jsou úpravy komunikací či řešení úpravy vymezeného prostранství v kontextu s historickou zástavbou (základní). Mimo zájem atelieru nejsou ani zdánlivě neatraktivní úlohy, jako je obnova historického oplocení, ohradních zdí či řešení dílčích úprav historických staveb. Citlivá oprava starobylé kamenné zdi, uchovávací estetické kvality a kontext je

důležitým úkolem i s ohledem k značnému úbytku prostých motivů, určujících malebnost a neopakovatelnou atmosféru konkrétního místa v naší krajině.

Ve vztahu k přístupu k obnově památek je v realizacích atelieru možno nalézt prakticky všechny kategorie zásahů a presentace historické struktury: konzervační obnovu a restaurování architektonického díla, restituci starších stavů, korektivní obnovu, udržovací a stabilizační opravy, transformace architektury, řešení novotvaru. Převažují však akce, soustředěné na presentaci památky s minimálními intervencemi. Je samozřejmé, že volba přístupu ke každé historické stavbě vždy vychází z komplexního posouzení dochovaného organismu - z vyhodnocení celkové kulturně historické hodnoty stavu objektu před obnovou, včetně zohlednění fyzického stavu památky a širších souvislostí.

3.1 Konzervace, konzervační obnova

Obr. 1. Restaurování jižního průčelí Horního hradu zámku v Českém Krumlově
(projekt 2002, realizace 2004)

Široce je zastoupeno v realizacích atelieru téma **konzervace, konzervační obnovy**. Konzervační pojetí opravy je spojované především se záchranou torzální architektury. Nezřídka je vnímáno schematicky jako takový druh stabilizace památky, kdy se absolutně nemění vzhled opravovaného díla, neboť konzervace představuje metodu striktně postavenou na minimalizaci zásahů do památky, tedy konsolidaci hmotné substance bez změnových situací.

Obr. 2. Konzervace dvorních průčelí hradu Švihova (projekt 2003, realizace 2004)

Hmotná substance stavební památky je však vystavena působení klimatických podmínek a dalších destruktivních vlivů. Každá konzervace je proto také podmíněna provedením určitých záchranných opatření s použitím aditivních prostředků podle technického stavu památky. Jinými slovy konzervace architektonické struktury vyžaduje téměř vždy vedle konsolidace materiálu také určitou míru efektivních stavebně – technických zásahů, byť redukovaných, odborně erudovaných, tedy pouze úzkostlivě cíleně směřovaných a provedených tak, aby nebylo zásadním způsobem změněno ochrany hodné působení vzhledu autentické památky.

Každá konzervace sebou přináší nejen dílčí změny a doplňky, ale také určitý úbytek hmotné substance, byť lze ohleduplností ztráty redukovat na minimum. Zpravidla vždy je také nutné řešit řadu problémů nad rámec úzce chápané konzervace materiálu a případně zohlednit i širší souvislosti stavebně technického a výtvarného ustrojení stavby.

Do kategorie celkových konzervačních obnov lze zařadit záchranné práce například v areálech **hradů Bezděz, Lipnice, Švihov, Grabštejn, Český Krumlov či v lotyšském hradu Bauska** - přičemž vždy se v těchto případech ke konzervaci do určité míry přiřazují práce restaurátorské (viz případ konzervace dvorních průčelí purkrabského paláce hradu Bezděz s restaurátorskou prezentací částečně obnovovaných sdružených oken v podpůdří, restaurátorské ošetření kamenných portálů při konzervační úpravě průčelí torza kapitulního paláce na hradě Lipnici nad Sázavou apod.).

Obr. 3. Restaurátorská obnova bývalého opatského domu ve Zlaté Koruně (projekt exteriér 1999, realizace exteriér 2000, projekt interiéru 2001, realizace interiéru 2003)

Nutno připomenout, že každý rozsáhlý konzervační zásah, dotýkající se architektury jako celku (či torza starobylého díla) je nejen mimořádně složitým úkolem z hlediska památkového, technologického s vysokými nároky na řemeslné provedení. Je mimořádně náročným úkolem z hlediska výtvarného zvládnutí řešení nepřeberného množství detailů tak, aby bylo docíleno celkové syntézy (neměnnost celkového výrazu památky a zachování její výpovědní hodnoty).

Kromě rozsáhlejších či dílčích úprav charakteru konzervační obnovy je důležité připomenout, že téma konzervace (konsolidace historického materiálu) je obsaženo prakticky ve všech typech realizací atelieru, zejména pak uplatňování metody zpevňování historických omítek aplikací vápenné vody. Návrat k širšímu používání klasické a osvědčené metody konsolidace omítek (včetně popularizace této opomíjené technologie) je jedním z cílů atelieru, přičemž v tomto směru byly získány cenné zkušenosti na desítkách realizací za období posledních 15 let, ověřované ve spolupráci s řadou zkušených technologů, restaurátorů a památkářů, zejména pak v kooperaci s technologickou laboratoří Národního památkového ústavu.

3.2 Restaurování architektury

Obr. 4. Obnova věže Hrádku v Českém Krumlově (projekt 1992, realizace 1993),
restaurování jižního průčelí Horního hradu zámku v Českém Krumlově (projekt 2002,
realizace 2004)

Kategorie tzv. **restaurování architektury**, tedy takových náročnějších památkových úprav, které vycházejí z maximálního respektu k hodnotovému potenciálu architektonického díla minulosti a které obsahují kromě rozsáhlých konzervačních zásahů také značný podíl činnosti rehabilitační je těžištěm práce našeho ateliéru.

Je evidentní, že v těch případech, kdy jsme vyčerpali veškeré možnosti záchrany originálu ohleduplnou opravou a již nejsme schopni (s ohledem k vysokému stupni poškození nebo absence) zachránit autentický prvek - například vzácný řezaný strop, konstrukci historického krovu, chybějící část omítkové pasparty apod. – je zcela na místě erudovaně doplnit zanikající konstrukce, prvky či jeho součásti. Památku bychom měli vždy vnímat jako celek, jako architektonické dílo. Požadavek na zachování či umocnění prostorových, výtvarných kvalit, s respektováním všech důležitých souvislostí, nelze přehlížet. Úsilím o věrnou reprodukci té součásti památky, jejíž životnost je již u konce, se nejen uchovává hodnota celku a posiluje možnost celistvého vnímání památky. Udržuje se tím také řemeslná kontinuita, schopnost reprodukce v příslušném dobovém provedení. Hodnota originálu je samozřejmě velmi obtížně nahraditelná, z mnoha aspektů dokonce zcela nenahraditelná, avšak hledisko materiálové autenticity není v památkové péči jediným axiomem ochrany.

Obr. 5. Rehabilitace zámeckého barokního divadla v Českém Krumlově (projekt I. etapa 1979, projekt II. etapa 1997, realizace 1998)

Kategorie tzv. **restaurování architektury** lze zařadit značný počet akcí atelieru, respektive převažující část realizací. Patří sem na jedné straně **restaurátorské opravy exteriérů Horního hradu českokrumlovského zámku, exteriéru frýdlantského Horního hradu, exteriéru hradu Grabštejna, východní brány hradu Lipý, opatského domu ve Zlaté Koruně, ale také celková rehabilitace zámeckého barokního divadla v Českém Krumlově, Müllerovy vily v Praze, atelieru Zdenky Braunerové v Roztokách u Prahy, zahradního gloriету zámku v Ploskovicích a dalších.**

Obr. 6. Rehabilitace interiérů hradu Grabštejn s interiérovou instalací (projekt 2001, realizace 2002)

Jsme přesvědčeni, že uplatňování restaurátorské metody by nemělo být limitováno pouze zcela výjimečnou hodnotou či významem památky. Šetrné ošetření každého hodnotného díla minulosti (bez ohledu na dobu jeho vzniku) má vždy mimořádný význam, neboť umožňuje vnímat stavbu jako souborné architektonické dílo a v širších historických souvislostech. Do této kategorie lze zařadit **celkové obnovy domů Radniční čp.29 a Latrán čp.46**, jako pokus transformovat restaurátorský přístup i na památky živé, obývané a trvale využívané pro soudobé funkce („nevyřazené“ do ryze muzeální polohy). Popularizaci transformace restaurátorské metody do měřítko celé stavby věnuje atelier trvale mimořádnou pozornost, přičemž právě realizace atelieru jsou významným podnětem k širší diskuzi na toto závažné téma.

Obr. 7. Rehabilitace atelieru Zdenky Braunerové v Roztokách u Prahy (projekt 2002, realizace 2003)

3.3 Rekonstrukce a restituce starších stavů

Obr. 8. Restituce Malé Fürstenberské zahrady v Praze (projekt 1997, realizace 2000)

Téma **rekonstrukce a restituce starších stavů** je v památkové péči téma stále aktuální, živé a v mnoha případech zásadně významné. Vžitá averze k pojmu rekonstrukce vyplývá z neblahé praxe minulého půlstoletí, kdy byl při obnovách památek ve značné míře preferován návrat k starším stavům. Důvodem bylo přesvědčení o nutnosti zhodnocení slohově nejvýznamnější stavební fáze, což však bylo nezřídka vykoupeno zánikem hodnot mladších, které byly nezřídka neoprávněně klasifikovány jako vrstvy balastní (viz například přezírání hodnotných slohových přínosů z 19.století apod.). Touto manýrou, již v té době však nerespektující obecné zásady památkové péče (včetně principů, zakotvených v mezinárodních konvencích a úmluvách), docházelo k výraznému ochuzování hodnotového potenciálu vrstevnatých památek a nezřídka zároveň i jakési sterilizaci díla, s popřením jeho působivé atmosféry, typické pro rostlé památky (především v důsledku schematičnosti či náznakovosti rekonstrukce pro neschopnost přesné reprodukce zaniklé součásti). Dalším důvodem oprávněné averze k pojmu rekonstrukce je též značné množství drastických případů, kdy se zcela zbytečně likvidovaly opravitelné součásti památek (konstrukce, materiály, řemeslné prvky) s neadekvátním řešením náhrady.

Obr. 9. Obnova klasicistního domu hradu Valdštejn u Turnova (projekt 2001, realizace 2004)

Bez ohledu na zničující důsledky této praxe, se kterými jsme se dosud obecně nevyrovnali, však nelze princip rekonstrukce (či kopie) paušálně zamítnout. Je jisté, že hodnota kvalitně provedené rekonstrukce či kopie bezpochyby časem vzrůstá a je zřejmé, že s odstupem delšího časového úseku přebírá precizní rekonstrukce (kopie) do značné míry a čím dál tím více úlohu původního originálu.

Pomineme-li ty četné příklady, kdy je nezbytné provedení dílčí či rozsáhlejší rekonstrukce, téma restitucí staršího stavu je v realizacích atelieru zastoupeno v řadě případů. A to přesto, že se atelier profiluje ve značné míře realizacemi konzervačního a restaurátorského přístupu k památkám.

Problematika **restituce starších stavů** (návrat k již dříve zaniklé podobě stavebního díla nebo jeho součásti) je problematikou náročnou a bez ohledu na významný a oprávněný trend odklonu od takových rekonstrukcí, které ochuzují památkový fond popřením vývojové vrstevnatosti stavebního díla, jsou situace, kdy za splnění určitých předpokladů je tento typ přístupu zcela na místě.

Obr. 10. Rehabilitace gloriety zámku v Ploskovicích (projekt 2003, realizace 2006)

Mezi realizace tohoto typu patří například **restituce barokního schodiště na horní terase Velké Pálffyovské zahrady v Praze** (náprava stavu rekonstrukce z 50.let 20.století, kdy z nepochopení stavu na místě a s ohledem k neznalosti historických pramenů, bylo dynamické, symetricky řešené barokní schodiště v půdorysu opačně sestaveno a tím zcela eliminována věrohodnost působení architektonického motivu „point de vue“ zahrady). Na základě archeologického výzkumu, komplexního průzkumu a vyhodnocení nálezové situace, včetně využití starších obrazových materiálů a Langweilova modelu Prahy, byla provedena celková **obnova objektů oranžérií v prostoru Malé Fürstenberské zahrady**, přičemž k detailnímu řešení bylo využito poznatků z existujících analogických staveb, původem z doby barokní.

Obr. 11 Rehabilitace Müllerovy vily v Praze (projekt 1997, realizace 2000)

V prostoru Malé Fürstenberské zahrady byly též **obnoveny v dobovém provedení dřevěné tunelové treláže**, kryjící částečně průchod hlavním schodištěm, stoupajícím od schodišťového altánu v parteru k dominantní stavbě arkádové zahradní loggie.

Obnova téměř zaniklé stavby renesančního domku v areálu hradu Lipý, realizovaná na základech torza přízemí a podle starších fotografií z doby před odstřelem zástavby, umožnila řešit provozní zázemí areálu zpřístupněné památky, aniž by byla narušena působivá atmosféra starobylého místa.

Významná byla **korekce průčelí parteru měšťanského domu Radniční čp.29** v Českém Krumlově s návratem segmentového portálu dle starší fotodokumentace a nálezů na místě (eliminování brutální novodobé úpravy s rozměrným obchodním výkladcem), nebo obdobná úprava průčelí **Hasičského domu v Telči**.

Pro rehabilitaci mimořádně významného barokního konceptu byla stěžejní **rekonstrukce vrcholové pyramidy unikátní architektury zahradního gloriету zámku v Ploskovicích**, s osazením restaurovaného motivu originálu zlacené orlice.

Téma rekonstrukce zaniklého motivu bylo aktuální a významné při návratu některých významných detailů v rámci **rehabilitace Müllerovy vily** v Praze, za zmínku stojí například obnova systému treláží na západním a severním průčelí vily, provedená podle snímků z 30.let 20.století a nálezů úchytů na místě, či rekonstrukce některých součástí vybavení vily, jako například obnovení kuchyňského dřezu, kopie kožených klubovek v knihovně, kopie fajánsových umývadel Twyford apod.

Obr. 12. Obnova věže Hrádku v Českém Krumlově (projekt 1992, realizace 1993)

Nezřídka jsou v realizacích atelieru zastoupeny prostorové rehabilitace významných historických interiérů. Do této skupiny patří především **obnova zaniklé ilusivní hvězdicové klenby ve vyhlídkové síni hlavní věže hradu Bezdězu**, která umožnila celkovou rehabilitaci romantické úpravy interiéru, jehož ostatní součásti se zachovaly a byly pietně restaurovány.

Rehabilitace historické podoby interiérů (restaurátorskou formou či pouze evokací principu výtvarné podoby) je zastoupena prakticky ve většině realizací atelieru, kde je tématem úprava vnitřních prostorů a to bez ohledu na způsob využití. Jedná se o památkové prezentace historických interiérů (středověkého, renesančního, barokního, neoslohového původu), včetně rehabilitace interiérů moderní architektury jako je příklad **celkové obnovy Müllerovy vily v Praze** nebo aktuálně i **dalších obytných interiérů architekta Adolfa Loose v Plzni**, jejichž obnova je v současnosti v realizační či přípravné fázi (byt J. a J. Brummelových, byt J. Vogla, byt H. Semlera apod.).

3.4 Reparační úpravy

Obr. 13. Rehabilitace Müllerovy vily v Praze (projekt 1997, realizace 2000)

Korektivní typ zásahů (reparační úpravy) je též zastoupen v realizacích atelieru, přičemž míra vždy uvážlivě plánovaných korekcí vyplývá z existence a rozsahu balastních úprav u každé konkrétní památky. Mezi zcela nevhodné a odstraněné úpravy památek považujeme především nekompetentní

zásahy, pocházejících z 20.století, prvořadě pak z jeho druhé poloviny. Podle dané situace spočívá korekce buď v pouhém odstranění balastního prvku (tedy bez náhrady), nebo je řešena odstraněním s náhradou.

Obr. 14. Korektivní úprava interiéru atelieru Zdenky Braunerové v Roztokách u Prahy (projekt 2002, realizace 2003)

Mezi případy s odstraněním nevhodné novodobé úpravy bez náhrady patří například **zrušení betonové vyhlídky na horní terase Velké Pálffyovské zahrady, odstranění prosklených výplní renesančních arkád na nádvoří Horního hradu frýdlantského** (původem z 50.let 20.století).

Korekce jsou však ve většině případů provázeny přeřešením partie, nejčastěji s návratem zaniklého historického motivu, což je relevantní zejména tehdy, jde –li o eliminování necitlivého zásahu z nedávné doby. Ukázkovým příkladem tohoto přístupu je **korektivní úprava exteriéru věže hradu Frýdlantu**, kde při konzervační úpravě dominantního objektu bylo odstraněno nevkusné svařované zábradlí ze 70.let 20. století a na jeho místě podle fotografií ze 60. let 20.století obnovena renesanční podoba ochozu věže se zděným parapetem.

Korektivní úpravy dílčího rozsahu provázejí prakticky každou z komplexnějších akcí památkové obnovy, bez ohledu na stáří a hodnotu objektu. Korektivní úpravy jsou na místě zejména u obnovy drobných staveb, či v případě rehabilitace významných a nepřestavovaných památek (autorská díla). Mezi příklady, kde dodatečné zásahy byly plánovitě a v plném rozsahu eliminovány, patří zejména případ **rehabilitace Müllerovy vily**.

3.5 Preventivní péče

Udržovací a stabilizační úpravy (opravy) považujeme z hlediska přístupu a omezenou míru intervence do chráněné struktury obecně za nejvýznamnější a pro památky nejpotřebnější. Jsou obsaženy v rejstříku realizací atelieru, s ohledem k důležitosti se jim rozhodně nevyhýbáme. Ze zajímavějších příkladů lze uvést například **restaurování dvorních průčelí Horní hradu frýdlantského**, kde opravy omítek byly s ohledem k dobrému stavu minimalizovány a zásah se soustředil na dílčí opravy s restaurátorskou retuší starých barevných nátěrů (charakter minimalizované odborné opravy).

3.6 Reduktivní modernizace

S ohledem k zaměření činnosti atelieru a jeho profilu je jasné, že téma reduktivní modernizace v jeho realizacích nelze dohledat. Avšak téma **transformace památkově chráněného díla** je v našich realizacích zastoupeno, byť v omezené míře (samozřejmě pokud každou restaurátorskou obnovu nebudeme kvalifikovat do určité míry jako transformaci památky). Nejrozsáhlejší transformaci představuje bezpochyby **úprava renesančního domu pro depozitární zázemí barokního divadla v areálu státního zámku v Českém Krumlově** se změnou tvaru zastřešení domu a s vytvořením rozměrné depozitární haly pro originální dekorace v 1.patře objektu.

3.7 Vznik novotvaru

Obr. 15. Depozitář zámeckého barokního divadla v Českém Krumlově (projekt 1994, realizace 2000)

Použití **novotvaru** je v realizacích atelieru zastoupeno v redukované míře, či vizuálně skryto měkkým zapojením nového prvku v rámci upravovaného starého díla. Novotvar v historickém prostředí, v přímém dotyku s památkou či se zakomponováním do stávajícího organismu – je stále velmi diskutovaným problémem. V době, kdy obecně stále převládá schematický názor, že každá, tedy i „dnešní doba se bezpodmínečně musí zapsat do tváře našich památek“ a to způsobem zpravidla zcela viditelným, programově rozpoznatelným, s kontrastním přiřazením nové vrstvy, se rapidně zužuje okruh těch památek, jejichž vzhled zůstává setrvale neměnný. Kontrastní přístup při řešení novotvaru nepovažujeme apriori za axiom soudobosti, tím méně automaticky za znak citlivosti a kvality. Nejsme příznivci takového parazitování, obzvláště ne na vysoce autentických památkách.

Jsme bytostně přesvědčeni, že milieu vzácné památky i její hmotná podstata, můžou být uchovány a postupem času významově umocňovány pouze v těch případech, podaří-li se památku zachovat bez vnucení oné kontrastní na dálku svítivé soudobé vrstvy, obzvláště tehdy, kdy je vkládání novotvaru naprosto zbytečné. Pro objasnění osobního názoru snad lze parafrázovat jednoho

z klasiků památkové péče Césare Brandiho, s vědomím rizik, vyplývajících z vytržení jeho myšlenek z původního kontextu: „jestliže se bude materiál (tedy novotvar) prosazovat s takovou svěžestí a naléhavostí, že bude mít tak říkajíc vyšší kurz než obraz (památky), bude tím narušena sama čistota obrazu (památky)“. Nebo jinak „...platí, že doplnění musíme vždycky a snadno rozeznat, ne ovšem tak, abychom proto poškozovali právě jednotu celku.... doplnění proto nesmí být patrné z takové vzdálenosti, ze které se bude dílo prohlížet, avšak musíme je bez speciálních pomůcek okamžitě poznat, jakmile se podíváme zblízka.“

V realizacích atelieru patří mezi novotvary především nově vzniklý **halový depozitář, vzniklý transformací horní části tzv. renesančního domu (čp.177) v areálu českokrumlovského zámku** pro účely trvalého důstojného uložení rozměrných originálů dekorací barokního divadla. V objemu, limitovaném danými prostorovými možnostmi 1.patra a s využitím podstatné části stávajících konstrukcí (ale i detailů a materiálů) a s vložením nových lapidárních prvků, komponovaných převážně v syrovém tradičním materiálovém a řemeslném provedení, byl vytvořen zcela nový prostor. Nepředstírá žádnou historickou podobu, ale na druhé straně důsledně koresponduje s celkovou atmosférou barokního divadla. V uvolněném prostoru se velmi silně a v nových vizuálních souvislostech uplatňují i transformované historické konstrukce (pozůstatky dvou barokních krovů, propojených do jedné soustavy, či visutá dřevěná konstrukce plášťového mostu, která šikmo protíná monumentální halový interiér a pod). V interiéru hrají významnou roli také restaurované prvky, včetně originálních historických konstrukcí, vkomponovaných do prostoru v jiných polohách a souvislostech (například zrcadlová anastylóza horní části výstupu barokního schodiště). Celkové řešení je přitom velmi vzdáleno jakémukoliv mechanickému napodobování či sterilnímu historizmu, což konstatujeme aniž bychom se tím chtěli alibisticky a štítivě distancovat v obecné rovině od historizujících přístupů v architektonické tvorbě.

4. Pedagogický přesah

Velmi silně si uvědomujeme, že významnou roli v procesu přípravy odborníků pro oblast památkové péče by mělo hrát vysoké školství, tedy především fakulta architektury ČVUT. Ta by měla vychovávat nejen schopné architekty, tady špičkové odborníky v oblasti navrhování staveb, ale měla by probouzet širší zájem pro aktivní, co nejvíce prospěšný život v lidské komunitě. Cílem výchovy by nemělo být pouze soustředění na jednosměrnou podporu talentu, která sice umožňuje vznik tvůrčích individualit, ale ve velké míře pouze se značně jednostrannými obzory. Z velkého množství absolventů, kteří každoročně vstupují do praxe, nemůže být každý „tvůrčím virtuosem“. To ale neznamená, že ostatní nemohou být skvělí, velmi užiteční či dokonce nenahraditelní jak v oboru samém či v mnoha různých oblastech společenského

života. Je otázkou, zda-li právě na tuto širokou skupinu by se také neměla soustředit velmi intenzivně pozornost. Je to totiž paradox, ale jak bude jako celek vypadat naše země, nezáleží ani tolik na špičkové úrovni soudobé architektonické produkce (podíl skutečně velmi kvalitních děl je vždy procentuálně značně omezený), ale na ukázněnosti, jednosměrnosti a harmonii produkce početně nejvíce zastoupené – tedy běžné, tzv. průměrné. Tato produkce určuje v největším rozsahu atmosféru životního prostoru a je tedy zároveň největším narušitelem historického milieu naší země. Nikoliv šokující tvrdé kontrasty jako skvělý a jediný program, ale (podle Vitruvia) hledání neustálé harmonie všeho toho, co nás obklopuje.

Na fakultě a tedy i v praxi chybí nabídka jiných alternativ sebeuplatnění architekta, kromě jiného právě v oboru restaurování památek. Soudobá tvorba využívá a rozvíjí technické a materiální prostředky s cílem zjednodušit a urychlit výstavbu a eliminovat přílišnou závislost na klimatických podmínkách (montážní způsob kompletace). V kontextu s technickým vývojem, inovacemi konstrukcí, materiálovou a výrobovou proměnou, se soudobé stavebnictví jako obor stále více vzdaluje od těch tradičních postupů, kterými byla po staletí vytvářena stavební díla. Postupně zaniká po generace přebíraná rutinní dovednost (řemeslná, technologická, technická, organizační), přičemž také v oblasti poznání, navrhování i obnovy tradičních staveb ubývají kapacity zkušených lidí.

Péče o umělecký odkaz minulosti je nemyslitelná bez hluboké znalosti zděděných hodnot vztahu k nim. Jde o na tolik specifické a složité téma (s mnohými multiprofesními vazbami a odbočkami), že je nutné z tohoto hlediska nejen posílit vědomostní složku všech absolventů fakulty, ale umožnit také vyprofilování určité skupiny architektů se zaměřením na kvalifikované zacházení s památkou (architekt restaurátor, památkový architekt). V důsledku vytvoření podmínek pro výchovu specializovaných architektů by výhledově měla i profesní společenství architektů (Komora) ustanovit tuto specializaci jako samostatný obor. Z této skupiny by vzešli nejen odborníci pro praktické navrhování v oblasti péče o památky, ale vznikly by dostatečné rezervy vyškolených odborníků pro uplatnění v institucích památkové péče a samosprávy apod., kde je stále velký nedostatek kvalifikovaných lidí.

Fakulta by měla poskytnout ucelený a komplexní pohled na vztah k uměleckému odkazu minulosti, včetně detailního vhledu do úzce odborných témat jeho konzervace, regenerace a obnovy:

Téma I.: Prvotní podmínkou je znalost památkové péče jako specifického oboru (vznik, historie a vývoj památkové péče, tradice památkové péče na našem území, osobnosti památkové péče, mezinárodní úmluvy a dokumenty, trendy současného vývoje). Důležité je obeznámení metodami obnovy památek v průběhu 20.století, zejména pak s podmínkami a výsledky regenerací v období od roku 1948 do roku 1998 – v období působení SÚRPMO (pozitivní osobnosti a trendy, negativní vlivy a důsledky na památkový fond) a pod.

Téma II.: Velmi důležitá je znalost zásad přístupu k obnově památek podle typologických kategorií, významu, stupně autenticity, míry devastace. Především je významné podrobné seznámení s jednotlivými typy přístupu k památce (bez ohledu na zařazení v příslušné typologické kategorii): Konzervace a konzervační obnova, pojem restaurování architektonického díla jako celku, restituce starších stavů (obnova zaniklé památky či její části), korektivní (reparační) obnova, udržovací a stabilizační opravy, reduktivní modernizace a transformace památky. Specifická pozornost by měla být věnována transformaci restaurátorské metody do měřítko celého architektonického díla, přičemž restaurování je nutné chápat jako zodpovědný tvůrčí proces. Podrobné obeznámení s limity pro rozhodování o volbě přístupu, musí vycházet z komplexního vyhodnocení kvality a kulturně historické hodnoty díla. Podrobné rozборы pozitivních i negativních příkladů na četných konkrétních příkladech umožní pochopení složitosti úkolu. Pro praxi je důležitá znalost limitů využití památky a zásad pro volbu vhodné funkce pro jednotlivé typy památek . Téma III.: Podrobný vhled do struktury stavebního díla s objasněním jednotlivých speciálních okruhů problematiky (stabilizace, obnova, reprodukce): Zásady přístupu k jednotlivým částem stavební struktury (zděné konstrukce a klenby, dřevěné konstrukce, krovy, stropy, kámen, cihla, krytiny, omítky, kovové výrobky, okenní výplně, dveře, podlahy, keramika, klempířské prvky a pod.). Kapitola věnovaná restaurování uměleckého díla (ve všech oborových skupinách jako je nástěnná malba, sgrafita, sochařské dílo kamenné, dřevěné, sklo, mozaika, textil, papír,) Kapitola věnovaná tradičním technologiím, kompatibilním soudobým technologiím a speciálním problémům (životnost materiálů, odstraňování nadměrné vlhkosti, mikroklimatické podmínky, salinita) a pod.

Téma IV.: Restaurování památek architektury 20.století jako specifické a velmi významné téma. Smysl a zásady přístupu k památkám moderní architektury na konkrétních příkladech. Způsob využití a presentace, limity konceptu restaurování, inventarizace a soubor průzkumů, aplikace restaurátorské metody, specifická témata, výlučná pro tuto kategorii: obnova dobové technické infrastruktury, restaurování, obnova a reprodukce specifických dobových (zaniklých) materiálů a výrobků průmyslového vzniku apod.

Téma V.: Proces navrhování obnovy historického stavebního díla od zaměření, průzkumné dokumentace, inventarizace atd. - až po projekty a autorský dozor realizace v jednotlivých kategoriích: Konzervace a konzervační obnova, restaurování architektonického díla jako celku, restituce starších stavů (obnova zaniklé památky či její části), korektivní (reparační) obnova, udržovací a stabilizační opravy, transformace památky, adice (přřazení novotvaru k historické stavbě). Ateliérová výuka a zaměření seminářů s výjezdy do terénu (nezastupitelný význam přímého kontaktu s památkou).

5. Závěr

Zodpovědnost za uchování zděděných hodnot - lidskou rukou po mnoho generací kultivovaná krajina, skulpturální organismy historických měst a vesnic, excelentní soubory hradů, zámků, klášterů, skvěle zakomponovaných v krajině, kostely, lidové stavby či sochařská díla, dotvářející milieu našeho venkova - není věcí jen úzké skupiny specialistů a úředníků v prostředí, vymezeném nedokonalými zákony. Uchování a kultivování zděděného bohatství je především zájmem veřejným a pochopení toho je limitováno kulturním rozhledem a vzdělaností. Přestože se jedná o svrchovaně multidisciplinární disciplinu, architekt by měl být jedním z prvních v řadě těch, které spojuje pocit vysoké zodpovědnosti za ochranu kvalit historického prostředí.

Obr. 16. Konzervace dvorních průčelí purkrabského paláce hradu Bezděz (projekt 1992, realizace 1993)

6. Literatura

GIRSA, V., JERIE, P., SEVERA, J. Obnova malované výzdoby věže Hrádku v areálu státního zámku v Českém Krumlově. *Zprávy památkové péče*. 1994, roč. 54, č. 3.

GIRSA, V. Obnova dvorních průčelí purkrabského paláce státního hradu Bezděz – konkrétní příspěvek k diskuzi o konzervaci památek. *Zprávy památkové péče*. 1994, roč. 54, č. 4.

ŠTULC, J. Konzervace zřícenin a restaurátorská etika (úvaha k článku Václava Girsy o obnově dvorních průčelí purkrabského paláce na Bezdězu). *Zprávy památkové péče*. 1994, roč. 54, č. 4.

LÍBAL, D. Český Krumlov – světová reprezentace české architektury v krajině. *Zprávy památkové péče*. 1995, roč. 55, č. 8.

GIRSA, V. Příprava záchranných prací a celkové konzervace torza jižního paláce hradu Lipnice. *Zprávy památkové péče*. 1995, roč. 54, č. 8.

GIRSA, V., MACEK, P. Obnova exteriéru zámku v Zákupích – poznámky k problematice památkových úprav. *Zprávy památkové péče*. 1996, roč. 56, č. 9-10, s. 274 – 281.

GIRSA, V., HANZL, M.: Obnova a konzervace věže frýdlantského hradu. *Zprávy památkové péče*. 1997, roč. 57, č. 4, s. 105 – 112.

GIRSA, V. Obnova a konzervace velké věže hradu Bezděz. *Zprávy památkové péče*. 1997, roč. 57, č. 9-10, s. 246 – 254.

PAVLÍK, M. A KOL. *Regenerace historických budov, sídel a krajiny, ochrana památek*. ČVUT, Praha 1998.

ŠTULC, J. Restaurátorská etika a konzervace zřícenin. in *Zříceniny historických staveb a jejich památková ochrana*. příloha časopisu *Zprávy památkové péče* 58, SÚPP 1998.

GABRIEL, F. Předprojektová příprava konzervace hradů a její problémy. in *Zříceniny historických staveb a jejich památková ochrana*. příloha časopisu *Zprávy památkové péče* 58, SÚPP 1998.

GIRSA, V. K problematice zastřešení torzální architektury. in *Zříceniny historických staveb a jejich památková ochrana*. příloha časopisu *Zprávy památkové péče* 58, SÚPP 1998, s. 70 – 77

KSAND, K. Müllerova vila v Praze aneb restaurování architektonické památky. *Stavba*. 1999, č. 1.

GIRSA, V. Kvalifikovaná předprojektová a projektová příprava v procesu péče o stavební památky (příspěvek k diskuzi o metodice). *Zprávy památkové péče*. 1999, roč. 59, č. 10, s. 375 – 383.

- GIRSA, V., HANZL, M. Rekonstrukce hradu Bezděz. *Architekt.* 1999, č. 9, s. 17–19.
- GIRSA, V., HANZL, M. Rekonstrukce zámeckého divadla v Českém Krumlově. *Architek.* 1999, č. 8, s. 17 – 22.
- MUCHKA, I. Restaurování a presentace. *Architekt.* 1999, č. 8.
- BENEŠOVÁ, M. Památková restituce Müllerovy vily v Praze. *Zprávy památkové péče.* 2000, roč. 60, č. 10, s. 293 – 294.
- BRUTHANS, T. Levels Advocate. in *The World of Interior.* 2000.
- GIRSA, V. Některé rekonstrukční aspekty restituce Malé Fürstenberské zahrady v Praze. *Muzejní a vlastivědná práce.* SPS 4/2000, s. 241 – 242.
- GIRSA, V., JERIE, P. K obnově zámeckého divadla v Českém Krumlově. *Zprávy památkové péče.* 2000, roč. 60, č. 3, s. 87 – 94.
- GIRSA, V., HANZL, M. Renovace Müllerovy vily. *Architekt.* 2000, č. 7, s. 3 – 21
- GIRSA, V., HANZL, M. Depozitář zámeckého divadla v Českém Krumlově. *Architekt.* 2000, č. 8, s. 14 – 16.
- GIRSA, V., HANZL, M. Restituce malostranských palácových zahrad pod Pražským hradem, *Architekt.* 2000, č. 11, s. 10 – 15.
- GIRSA, V., HANZL, M., ONDŘEJOVÁ, V. Rekonstrukce zahrady Müllerovy vily v Praze, *Architekt.* 2000, č. 11, s. 18.
- KSANDR, K., MÜLLEROVÁ, V. Müllerova vila restaurovaná jako umělecké dílo. *Umění a řemesla.* 2000. č. 3.
- MARGOLIUS, I. Villa Miller. *The Architectural Revie.* 2000, November, č. 5.
- PRELOVŠEK, D. Nové zrození Loosovy vily v Praze. *Architekt.* 2000, č. 7.
- ŠOPÁK, P. Povýšení památky na předmět veřejného zájmu. *Architekt.* 2000, č. 7.
- WALDEN, G., KSANDR, K. Václav Girs: Villa Müller in Prag. *Baumeister.* 2000, č. 10, s. 64 – 71.
- ŠVÁCHA, R. New Phases of the Müller Villa in Prague. *Ptah 2.* Helsinki 2000, s. 10-15.
- BRUTHANS, T., HÄNTZSCHEL, J. Die Blickfabrik. in *AD (architectural digest).* 2001, č. 4, s. 150 – 157.
- DURDÍK, T. The viability of Czech castles as an historical ressource. in *Military architectures: Restoration, re-utilisation or revitalisation, Europa Nostra Bulletin.* 2001, č. 55.
- GABRIEL, F., GIRSA, V. Castle Ceska Lipa - the past, present and the future. in *Military architectures: Restoration, re-utilisation or revitalisation, Europa Nostra Bulletin.* 2001, č. 55.

- GIRSA, V. Dvě nádvoří (k problematice konzervační obnovy exteriérů památek na aktuálních příkladech z praxe). *Zprávy památkové péče*. 2001, roč. 61, č. 8, s. 248 – 253.
- GIRSA, V., HANZL, M. Zlatá Koruna - restaurování exteriéru bývalého opatství, *Architekt*. 2001, č. 1, s. 35 – 36.
- GIRSA, V., HANZL, M. Restaurování exteriéru bývalého opatského domu ve Zlaté Koruně. *Zprávy památkové péče*. 2001, roč. 61, č. 9, s. 281 – 285.
- GIRSA, V., HANZL, M. K obnově vyhlídkové síně ve věži hradu Bezděz. in *Historická inspirace. Sborník k poctě Dobroslava Líbala*. Jalna, Praha, 2001.
- KRATOCHVÍL, P. Wohnen im „Raumplan“, Die Villa Müller wurde renoviert. *Bauwelt*. 2001, č. 18, s. 26 – 31.
- ŠVÁCHA, R. Restaurace Müllerovy vily v Praze. *Stavba*. 2001, č. 1, s. 14 – 15
- ŠVÁCHA, R. Kniha o Müllerově vile. *Stavba*. 2001, č. 3, s. 7.
- URLICH, P. La villa del Dr. Müller en Praga y su autenticidad. *Loggia (arquitectura a restauración)*. 2001, č. 12, s. 52 – 65.
- GIRSA, V. Evaluation of conservation works at the Bauska castle – ruin. in *The problems of historical ruin conservation, Materials of international symposium and conference*. Bauska pils muzejs, Latvija 2002, s. 43 – 50.
- GIRSA, V., HANZL, M. Rehabilitace domu Radniční čp. 29 v Českém Krumlově. *Architekt*. 2002, č. 5, s. 34 – 35.
- GIRSA, V., HANZL, M. Recuperación y restauración del teatro barroco – castillo de Cesky Krumlov, república Checa. *Loggia (arquitectura a restauración)*. 2003, č. 13, s. 48 – 61.
- GIRSA, V., THIMOVÁ, D. Dům Radniční čp. 29 v Českém Krumlově – příspěvek na téma restaurování architektury. *Zprávy památkové péče*. 2002, roč. 62, č. 8, s. 213 – 221.
- LESNIAK, D. Dom zrehabilitowany. *Architektura a biznes*. 2002, č. 3, s. 70 – 72.
- RUAULT, P. Müller Hause. *Kenchiku Bunka*. 2002, č. 657, s. 38 – 53.
- DURDÍK, T. The Contemporary Czech Philosophy of the Conservation of Ruins. *The Evaluation of the Walled Towns: Kotor and Heraklion, Europa Nostra Bulletin*. 2003, č. 57.
- GIRSA, V., HANZL, M. Rehabilitace další části interiérů hradu Grabštejn. *Zprávy památkové péče*. 2003, roč. 63, č. 1, s. 3 – 9.
- GIRSA, V., HANZL, M., JERIE, P. Restaurování západního průčelí zámku v Českém Krumlově. *Zprávy památkové péče*. 2003, roč. 63, č. 3, s. 145 – 150.
- GIRSA, V., HANZL, M., GAVENDA, M. Stabilizace a konzervace lotyšského hradu Bauska (Program EU Culture 2000). *Zprávy památkové péče*. 2003, roč. 63, č. 4, s. 4404 – 417.

GIRSA, V., JERIE, P., MICHONOVÁ, D. Konzervace dvorního průčelí jižního paláce hradu Švihova – příspěvek k tématu restaurování sgrafit. *Zprávy památkové péče*. 2003, roč. 63, č. 6, s. 404 – 417.

GREGOROVÁ, J. A KOL. *Presentácia architektonického dedičstva*. Fakulty architektury Slovenské technické univerzity v Bratislavě, 2003.

HLOBIL, I. Alois Riegl a teorie moderní památkové péče. *Alois Riegl: Moderní památková péče*. edice a redakce I. Hlobil a I. Kruis, NPÚ 2003, s. 133 – 134.

GIRSA, V., HOLEČEK, J., JERIE, P., MICHONOVÁ, D. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. vydal NPÚ v edici odborných a metodických publikací, svazek 27, 2004.

GIRSA, V. A KOL. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. FA ČVUT, vydavatelství ČVUT, Praha 2004.

GIRSA, V., HANZL, M. K barevnosti památek na počátku 21.století. *Zprávy památkové péče*. 2005, roč. 65, č. 3, s. 216 – 230.

GIRSA, V., HANZL, M., JERIE, P., MICHONOVÁ, D. Restaurování jižního průčelí Horního hradu SHZ v Českém Krumlově. *Zprávy památkové péče*. 2006, roč. 66, č. 3, s. 199 – 211.

GIRSA, V. Vlašská kaple před zahájením restaurování. in *Vlašská kaple v Praze (La cappella della congregazione degli italiani a Praga)*. SIAD GROUP Praha 2006, s. 61 – 128.

GIRSA, V., HANZL, M. Znovuzrození atelieru Zdenky Braunerové v Roztokách. *Zprávy památkové péče*. 2006, roč. 66, č. 1, s. 8 – 18.

HLOBIL, I. Konzervace jižního průčelí Horního hradu v Českém Krumlově. *Zprávy památkové péče*. 2006, roč. 66, č. 3, s. 212.

GIRSA, V., HANZL, M., MICHONOVÁ, D. Informace o stabilizaci interiérů královského paláce hradu Bezděz. *Zprávy památkové péče*. 2007, roč. 67, č. 1, s. 11 – 23.

GIRSA, V., STRNADOVÁ, J. Dům na skále – obnova klasicistního domu hradu Valdštejna. *Zprávy památkové péče*. 2007, roč. 67, č. 5, s. 366 – 374.

Katalogy Grand prix Obce architektů České republiky 1994, 1999, 2002 – 2004.

Architektura 2001, 2002, 2003 – ročenky realizovaných staveb v České republice, v edici Stavba vydal Bertelsmann Sprenger CZ s.r.o v roce 2001, 2002, 2003.

7. Odborné Curriculum vitae

Doc. ing. arch. akad. arch. VÁCLAV GIRSA

nar. 3.června 1945 v Praze

1963 – 1969: studium na ČVUT FS obor architektura

1969 – 1972: studium na AVU Škola architektury (prof. František Cubr)

1971 – 1990: zaměstnán v Státním ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů v Praze

1990 – dodnes: pedagogické působení na FA ČVUT v Praze

1991 – dodnes: tvůrčí činnost v atelieru, založeném společně s arch. Miloslavem Hanzlem (GIRSA AT s.r.o. – atelier obnovy a konzervace historických staveb v Praze)

1995: habilitace na FA ČVUT v Praze (obor dějiny architektury a obnova památek)

Celoživotní zaměření architekta a jeho pracovního týmu (tandemu Girs - Hanzl) na obnovu historického stavebního fondu a péči o architektonické památky. V posledních dvaceti letech intenzivní soustředění zejména na téma konzervace a restaurování stavebního díla minulosti. Výsledky rozsáhlého souboru děl obnovy památek získaly řadu ocenění v ČR i v zahraničí, např.: ceny či uznání Grand Prix OA v letech 1994, 1999, 2001, 2003, Ceny primátora hl.města Prahy v roce 2000 (Müllerova vila, Fürstenberská zahrada), Medaile Europa Nostra Awards 2000 (Müllerova vila), Prix European Union Prize for Cultural Heritage, Europa Nostra Award 2003 (Komplex zámeckého divadla v Českém Krumlově), Diplom Europa Union Prize for Cultural Heritage, Europa Nostra Award 2004 (hrad Bauska v Lotyšsku), Cena Města Telče 2002, Cena kulturního dědictví udělená Lotyšskou státní inspekcí v Rize 2003 (hrad Bauska), Cena Kraje Vysočina „Zlatá jeřabina“ 2005 (Galerie Hasičský dům v Telči), Cena Gloria Musaealis 2006 soutěže MK ČR a Asociace muzeí a galerií ČR (Atelier Zdenky Braunerové v Roztokách) a další.

Člen Českého národního komitétu ICOMOS, člen Vědecké rady MK ČR pro státní památkovou péči (1998 – 2006), člen Komise MK ČR pro hodnocení návrhů na prohlášení věci za kulturní památku (1991 – 2006), člen Vědecké rady Národního památkového ústavu, člen památkových rad územních odborných pracovišť NPÚ v Ústí nad Labem, Českých Budějovicích, Liberci, Olomouci, Plzni, Středních Čech a Lokti, člen redakční rady časopisu Zprávy památkové péče a pod.

Účast na výstavách u nás i v zahraničí, pedagogická činnost v rámci NPÚ, aktivní účast na odborných konferencích a seminářích u nás i v zahraničí, autorství a spoluautorství řady metodických materiálů památkové péče (skripta, metodické sešity, filmové dokumenty), rozsáhlá odborná publikační činnost.